

OPETTAJAN OPAS

AIHEET: Kulttuuritietoisuus, sukupuolinormit & erilaiset perheet.

IKÄRYHMÄ: Varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen. Osa tehtävistä vaatii lukutaitoa.

TAVOITTEET: Tavoitteena on, että oppilaat oppivat moninaisuudesta, kulttuuritietoisuudesta sekä yhdenvertaisuudesta ryhmän erilaisuuden huomioimisen ja sukupuolinormien kyseenalaistamisen kautta.

- **Moninaisuus, 60–90 min**

1. Omanlainen, samanlainen, 5-10min
2. Bingo!, 10 min, *vaatii lukutaidon*
3. Tarina
4. Zoomaillaan kuvia, 30 min
5. Väitteet sukupuolinormeista, 10 min

- **Erilaiset perheet, 45–60 min**

1. Tarina
2. Monimuotoiset perheet, 10 min, *varhaiskasvatus/esiopetus*
3. Minun Perhe, 10 min, *alkuopetus*
4. Onnellinen perhe -sadutus, 15 min

SISÄLTÖ:

- Opettajan opas
- Kaksi erilaista bingoalustaa - kopioi ryhmällesi sopiva määrä.
- Monimuotoiset perheet ry juliste
- Todd Parr - Ei haittaa jos on erilainen -kirja
- Todd Parr – Perhekirja, 2 kpl
- Maailman ihanimmat tanssijaiset –satu
- Värityskuvat
- Sinun Minun Meidän Mango –opas
- Leena Virtanen & Salla Savolainen – Pikku Xing
- Leena Virtanen & Salla Savolainen – Xing ja sukulaiset, 2 kpl
- Leena Virtanen & Salla Savolainen – Xing ja superkaverit
- Ingvor Goyeryd & Leif E. Eriksson – Sarika, tyttö Intiasta
- Pirkko Harainen & Leena Lumme – Emma ja erilainen perhe
- Pierre Coran & Marie-José Sacré - Minun perheeni, 2 kpl
- Max Velthuis – Sammakko ja muukalainen
- Inga Angersaari – Romaniukin satureppu
- Emma Damon – All kinds of people, 2 kpl
- Niki Daly – Jamelan leninki, 2kpl
- Anita Autio & Angela Oker-Blom – Mimmi ja Petteri-pyörätuoli - ystävykset tunturilla
- Plan Kaiken maailman leikit ideapakka, 2kpl

TUNTISUUNNITELMAT

MONINAISUUS

1. OMANLAINEN, SAMANLAINEN

TAVOITE: Harjoituksen avulla pyritään tekemään näkyväksi sitä, miten moninainen lapsiryhmä on sekä tuomaan esille lasten yksilöllisiä eroja positiivisessa ja arvostavassa hengessä.

VALMISTELU: Järjestä tarpeeksi tilaa, jossa kaikki pystyvät liikkumaan.

AIKA: 5-10min

1. Pyydä lapsia kulkemaan tilassa ensin aivan hiljaa. Kävellään rauhallisesti ja katsellaan vastaan tulijoita ystävällisesti.
2. Jatkaa kulkemista ja kerro seuraavaksi jokin tervehtimistapa, esimerkiksi kättely, jolla tervehditään vastaan tulijoita kävellessä.
3. Jatkaa kävelyä. Seuraavaksi tehtävänä on haastatella vastaan tulijoita ja etsiä sekä muodostaa sellaisten lasten kanssa ryhmän, joilla on sama ominaisuus kuin itsellä. Ehdota aina yhtä ominaisuutta kerrallaan ja sen mukaan lapset etsivät ryhmänsä aina uudelleen. Ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi samanväriset sukat, silmien väri, syntymäkuukausi, sisarusten lukumäärä, lemmikkieläimet/ei lemmikkieläintä, lempiruoka, äidinkieli jne.)

Harjoituksen purku: Kokoa yhteen harjoituksen herättämiä tunnelmia ja ajatuksia. Harjoituksen myötä on varmasti huomattu, että välillä muodostuneet ryhmät voivat olla isoja, välillä pieniä. Jokaisella voi olla myös useampiakin ominaisuuksia, joita ei ole kenelläkään toisella. Ketään täsmälleen samanlaista ei ole toista, vaan olemme kaikki ihan ainutlaatuisia ja omanlaisinamme ja silti kaikki yhtä arvokkaita.

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

2. BINGO! VAATII LUKUTAIDON

TAVOITE: Oppilaat havainnoivat harjoituksen avulla, miten monenlaisia kiinnostuksen kohteita, taitoja ja ominaisuuksia luokasta löytyykään. Tavoitteena on ymmärtää, että jokainen on omanlaisensa ja yhtä arvokas.

VALMISTELU: Monista bingoruudukkoja niin, että yhdellä parilla on yksi ruudukko. (Materiaaleista löytyy kaksi erilaista)

AIKA: 10 min

1. Jaa oppilaat pareihin niin, että jokaisesta parista ainakin toinen osaa lukea lyhyitä lauseita.

2. Jaa jokaiselle parille kynä ja bingoruudukko. Tehtävänä on kiertää luokassa haastattelemassa toisia oppilaita ja etsiä jokaiseen ruutuun joku, johon kuvaus sopii. Henkilö, johon kuvaus sopii, kirjoittaa nimensä ruutuun. Omia nimiä ei saa kirjoittaa, vaan ideana on haastatella ja tutustua nimenomaan toisiin oppilaisiin.

3. Harjoituksen purkukeskustelu: Oliko helppoa vai vaikeaa löytää jokaiseen ruutuun nimikirjoitus? Opitteko jotain uutta luokkakavereistanne?

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

3. TARINA

TAVOITE: Tarinan tavoitteena on herättää lapset miettimään erilaisuutta. Todd Parrin *Ei haittaa jos on erilainen* kertoo siitä, että olemme kaikki hyviä, vaikka olemmekin erilaisia. Tarina soveltuu pienille lapsille. Setan ja transtukipisteen *Maailman ihanimmat tanssijaiset* kertoo sukupuolistereotypioista ja niiden rikkomisesta. Tarina alustaa seuraavaa aktiviteettia, jossa aiheesta puhutaan lisää.

1. Lukekaa jompi kumpi tai molemmat näistä tarinoista:
 - Todd Parr - Ei haittaa jos on erilainen
 - Seta ja transtukipiste - Maailman ihanimmat tanssijaiset
2. Keskustelkaa siitä, mitä tarinassa tapahtui. Oliko siinä jotain erikoista tai erilaista kuin yleensä?

4. ZOOMAILLAAN KUVIA

TAVOITE: Värityskuvien avulla tavoitteena on avartaa lasten kokemusta kuvista ja tarjota moninaisuutta usein hyvin stereotyyppisen ja normittavan lastenkulttuurin rinnalle. Valitut kuvat purkavat tutuimpia stereotypioita esimerkiksi sukupuoleen tai vammaisuuteen liittyen Kuvia tarkastelemalla tutkitaan samalla omia ennakkokäsityksiä ja harjoitellaan normikriittistä ajattelutapaa.

VALMISTELU: Kopioi värityskuvia niin, että jokaiselle riittää väritettävää ja valinnanvaraa. Värityskuvat löytyvät materiaaleista sekä [täältä](#).

AIKA: 30 min

1. Kokoontukaa yhteen. Esittele lapsille värityskuvia yksi kerrallaan. Keskustelkaa: Mitä mielenkiintoista kuvassa on? Onko siinä jotakin ihanaa, hassua, kiinnostavaa, outoa tai kysymyksiä herättävää? Mitä? Pohdinnat voivat tuoda esiin esimerkiksi sukupuoleen liittyviä stereotypioita ja kysymyksiä, joten valmistaudu keskustelemaan ja vastaamaan kysymyksiin moninaisuuteen liittyen. Ei haittaa, vaikket tietäisi kaikkeen vastausta, voitte etsiä yhdessä vastauksia kysymyksiin.

2. Anna jokaisen valita värityskuva, jonka lapsi haluaa värittää. Jokainen saa vuorollaan kertoa, miksi valitsi juuri kyseisen kuvan. Värittäkää kuvat ja laittakaa ne esille yhdessä katseltaviksi.

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

5. VÄITTEET SUKUPUOLINORMEISTA

TAVOITE: Tavoitteena on jatkaa keskustelua sukupuolinormeista. Keskustelun voi toteuttaa joko erillisenä aktiviteettina tai väitteet voi ottaa mukaan osaksi esimerkiksi edellistä värityskuvatehtävää.

AIKA: 10 min

1. Lue väitteet yksi kerrallaan.

2. Väitteistä voidaan keskustella yhdessä tai oppilaat voivat näyttää mielipiteensä väitteeseen peukalollaan. Peukalo ylhäällä = olen samaa mieltä, peukalo keskellä = en osaa sanoa ja peukalo alhaalla = olen eri mieltä.

Väitteet:

- Vain tytöt voivat leikkiä nukeilla.
- Pojat eivät itke.
- Pojat eivät voi käyttää hametta.
- Tyttö ei voi olla ryhmän johtaja.
- Vain pojat pelaavat jalkapalloa.
- Tytöt ovat heikkoja ja pojat vahvoja.
- Tytöt auttavat äitiään, pojat isiään.
- On hauskeempaa olla tyttö kuin poika.
- Kun jokin menee vikaan, poikia syytetään aina ensin.
- Pojat voivat puhua tuhmia, mutta tytöt eivät.
- Tytöt ovat fiksumpia kuin pojat.
- Tytöt voittavat kinasteluja, koska he pelaavat epäreilusti.
- Pojat saavat lyödä toisiaan, mutta eivät tyttöjä.
- Pojat ovat laiskempia kuin tytöt.
- Tytöt valehtelevat paremmin kuin pojat.

(Lähde: Compasito: Lasten ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja,
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/Compasito_SU_pdf_netiversio.pdf)

ERILAISET PERHEET

1. TARINA

Materiaaleista löytyy kirjoja, jotka liittyvät erilaisiin perheisiin:

- Todd Parr – Perhekirja. *Erittäin vähän tekstiä ja suuret kuvat. Soveltuu pienille lapsille.*
- Pierre Coran & Marie-José Sacré - Minun perheeni.
- Pirkko Harainen & Leena Lumme – Emma ja erilainen perhe
- Ingvor Goyeryd & Leif E. Eriksson – Sarika, tyttö Intiasta
- Leena Virtanen & Salla Savolainen – Xing ja sukulaiset
- Leena Virtanen & Salla Savolainen – Pikku Xing

2. MONIMUOTOISET PERHEET, VARHAISKASVATUS/ESIOPETUS

TAVOITE: Tavoitteena on huomioida perheiden moninaisuus ja avartaa perheisiin usein liitettäviä stereotypioita ja normeja. Tehtävän avulla havainnollistetaan konkreettisesti se, että perheitä on hyvin monenlaisia.

AIKA: 10 min

VALMISTELU: Tarvitset materiaaleista löytyvän Monimuotoiset perheet ry -julisteen. Juliste löytyy sähköisenä [täältä](#). Kokoa pussillinen pieniä leikkihahmoja esimerkiksi nukkekodin asukkaita. Vaihtoehtoisesti voitte tehdä harjoituksen myös julisteen tapaan erilaisilla palikoilla tai erivärisistä pahveista leikatuilla kuvioilla. Tai tehdä alkuopetuksen tehtävän: Kuvitteellinen perhe.

1. Tutkikaa julistetta ensin aluksi yleisellä tasolla: Mistä kuva kertoo? Montako perhettä siinä on?

2. Perheet ovat muodostuneet monella eri tavalla: Aikuisten tai lasten määrä voi vaihdella, joskus perhe voi menettää jonkun perheenjäsenensä tai vanhemmille ei synnykään toiveista huolimatta lapsia. Pohtikaa miten muuten perheet voivat erota toisistaan?

3. Anna lapsille pussi, jossa on mahdollisimman paljon erilaisia leikkihahmoja. Ohjeista lapsia tekemään pussista löytyvistä satuhahmoista ja nukeista mahdollisimman monta perhettä. Auta esimerkiksi apukysymyksillä: Onko kaikissa tekemissänne perheissä lapsia? Minkä kokoisia perheet ovat - montako lasta ja aikuista niissä on? Mitä sukupuolia perheenjäsenet ovat? Miltä näyttäisi uusioperhe, adoptioperhe tai suurperhe?

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

3. KUVITTEELLINEN PERHE, ALKUOPETUS

TAVOITE: Keskustellaan eri perhemuodoista ja kyseenalaistetaan niihin liittyviä stereotypioita. Huomataan, että perheitä voi olla paitsi monenkokoisia ja perheistä voi löytyä moninaisuutta vaikkapa perheenjäsenten eri äidinkielen, syntymämaiden tai uskonnon myötä.

VALMISTELU: Leikataan yksi paperilappu jokaista oppilasta kohti, luokassa on hyvä olla tilaa pienryhmiin jakautumista ajatellen.

AIKA: 20–30 min

1. Anna jokaiselle oppilaalle tyhjä paperilappu.
2. Pyydä jokaista kirjoittamaan tai piirtämään lapulle yksi Suomessa asuva ihminen. Näiden tulisi olla keskenään erilaisia: eri-ikäisiä ja erinäköisiä ihmisiä. On hyvä korostaa, että tehtävä on tärkeä tehdä salassa, jotta harjoituksen yllätys säilyy.
3. Kerää laput yhteen ja jaa ne kahteen pinoon. Jaa oppilaat kahteen ryhmään, joista kumpikin ryhmä saa oman pinonsa.
4. Anna ryhmien tehtäväksi muodostaa lapuista mahdollisimman monta erilaista perhettä. Auta apukysymyksillä: Onko kaikissa perheissä lapsia? Onko kaikissa perheissä isä ja äiti vai voiko olla esimerkiksi kaksi isää? Miltä näyttäisi uusperhe, adoptioperhe, suurperhe?

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

4. MINUN PERHE

TAVOITE: Tavoitteena on havainnoida sitä, miten riippumatta perhemuodosta tai siitä millaisia perheet ovat, mitä perhe tekee yhdessä tai vaikkapa missä asutaan, on jokaiselle lapselle perhe tärkeä ja arvokas.

VALMISTELU: Järjestä tila, jossa voidaan istua piirissä, jossa kaikki näkevät toisensa.

AIKA: 10 min

1. Kerro lapsille, että tässä harjoituksessa ei ole oikeita eikä väärä vastauksia. Tässäkin huomataan, että perheitä on todella monenlaisia ja jotkut asiat voivat olla monelle meistä yhteisiä, joissakin asioissa kaikki perheet ovat omanlaisiaan.
2. Peukutus: Ohjeista lapsia äänestämään peukullaan, pitääkö kertomasi väittämä paikkaansa hänen perheensä kohdalla. Peukku pystyssä tarkoittaa: "Pitää paikkaansa", peukku alaspäin puolestaan: "Ei pidä paikkaansa". Peukku vaakatasossa tarkoittaa: "En tiedä".

Väittämät:

- Minun perheessäni kaikki tykkäävät jäätelöstä.
- Minun perheessäni on kissa.
- Minun perheessäni puhutaan useampaa kuin yhtä kieltä.
- Minun perheessäni tykätään laulaa yhdessä.
- Minun perheessäni vietetään joskus siivouspäivää.
- Minun perheessäni kaikki tykkäävät nukkua viikonloppuisin aamulla pitkään.
- Minun perheessäni on akvaario.

- Minun perheeni asuu lähellä päiväkotia.
- Minun perheessäni syödään usein aamupalaksi puuroa.
- Minun perheessäni asuu myös yksi tai kaksi isovanhempaa.
- Minun perheessäni kerrotaan joskus vitsejä.

3. Jokaisella lapsella on varmasti tässä vaiheessa työpajaa tärkeää kerrottavaa omasta perheestään. Pyydä jokaista lasta kuiskaamaan vieressä istuvan korvaan yksi asia, mikä omassa perheessä on itselle tärkeää ja rakasta.

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

5. ONNELLINEN PERHE

TAVOITE: Harjoituksen tavoitteena on pohtia perheiden moninaisuutta erityisesti siitä näkökulmasta, miten monenlaisissa perheissä voi olla hyvä ja onnellista kasvaa.

VALMISTELU: Taksvärkin *Sinun, minun, meidän mango* -oppaasta löydät hyvät sadutusohjeet sekä Nurun Islamin tarinan: *Onnellinen perhe*. Opas löytyy materiaaleista ja [täältä](#).

AIKA: 15 min

1. Tehkää yhteissadutus teemasta: "Onnellinen perhe". Jokainen halukas voi vuorollaan tulla satutuoliin jatkamaan tarinaa muiden kuunnellessa. Vaihtoehtoisesti sadustustekniikalla voi tehdä myös yhteispiirustuksen tästä teemasta. Ohjaaja piirtää lasten ohjeiden mukaan sen minkä lapset kertovat onnelliseen perheeseen kuuluvaksi.

2. Ohjaaja kyselee, mutta ei ohjaa lasten sanomisia. Olisi hyvä, jos tarinan myötä syntyisi paljon keskustelua: Tarvitaanko onnelliseen perheeseen tietty määrä vanhempia tai lapsia? Ovatko kuvan vanhemmat isä ja äiti vai voiko olla kaksi äitiä/isää? Onko perhe onnellinen vasta sitten kun on piirretty iso talo ja paljon rahaa? Valmiin tarinan tai piirustuksen äärellä voidaan vielä keskustella teemasta: Onko perheen muodolla/jäsenten lukumäärällä/koolla/varallisuudella/uskonollisella tai etnisellä taustalla/jne. väliä kuinka hyvin perhe voi, kuinka onnellisia he ovat?

3. Lopuksi voitte lukea *Sinun, minun, meidän mango* -oppaasta (s.23) myös bangladeshilaisen Nurun Islamin sadutetun tarinan onnellisesta perheestä.

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/07/Matkalaukku_virtuaali_Mina-ja-muut_vaka.pdf)

